

मानव अधिकारको वशिव्व्यापी घोषणा

प्रस्तावना

मानव परिवारका सबै सदस्यहरूको अन्तर्गति मान तथा सम्मान र अवछन्निन अधिकारहरूको मान्यता नै स्वतन्त्रता, न्याय, र शान्तिको आधार भएकोले,

मानव अधिकारहरू प्रति अवहेलना तथा अनादरको परिणामबाटै नै काम भइ मानव जातिको अन्त सकरणमा चटि पुर्याइएको हुनाले र मानवहरूले धर्म र वाक स्वतन्त्रता तथा भए र अभावबाट मुक्ति पाउनु पर्छ भन्ने सर्व साधारण जनताको घोषति आकांक्षा भएकोले,

अत्याचार र दमनको वरिद्ध अरु उपाय नपारे वरिरोह गर्नु नै अन्तमि उपाय हो भन्ने नउठानु हो भने मानव अधिकारहरू कानुनी शासनद्वारा संरक्षति रहनु अति आवश्यक भएकोले,

राष्ट्रहरूका बीच मैत्री सम्बन्ध वृद्धि गर्न आवश्यक भएकोले

संयुक्त राष्ट्र संघका जनता हरूले मानवका मौलिक अधिकारहरू र मनुष्यको मान तथा कदर र तर –नारीहरूको सम्मान अधिकारहरू प्रति पुनः वशिवासको पुस्र्दाइँ अधिकार पत्रमा गरिबडि स्वतन्त्रताको आधारमा सामाजिक प्रगति एवं जीवनको

सदस्य राष्ट्रहरू र ती राष्ट्रहरूका अधिकारमा रहेका प्रादेशिक जनताहरूमा समेत ती अधिकारहरू र स्वतन्त्र हरू को वशिव्व्यापी र प्रभावशाली मान्यता प्राप्त गर्नको लागि प्रत्येक व्यक्तित्ति समाजको अंगले नरिन्तर मनमा राखि राष्ट्रिय र अन्तरराष्ट्रिय प्रगतिलील कदमहरू द्वारा यी अधिकार र स्वतन्त्रताहरू प्रति दीक्षा तथा शक्तिपाद्वारा श्रद्धा बढाउन प्रयत्न गर्नु भनिसाधारण सभाले मानव अधिकारको यस वशिव्व्यापी घोषणालाई सबै जनता र राष्ट्रको नमिति सजयि मापदण्ड भनि घोषणा गर्दछ

धारा १

सबै व्यक्तित्तिहरू जन्मजात स्वतन्त्र हुन ती सबैको समान अधिकार र महत्व छ। नजिहरूमा वचिर शक्ति र सद्धचिर भएकोले नजिहरूले आपसमा भातृत्वको भावना बाट व्यवहार गर्नु पर्छ।

धारा २

जाति, वर्ण, लडिग, भाषा, धर्म राजनैतिक वा हरू वचिर राष्ट्रिय वा सामाजिक उत्पति सम्पत्ति वा अरु कुनै मर्यादाको आधारमा भेदभाव नगरि प्रत्येक व्यक्तिलाई यस घोषणामा उल्लेखति अधिकार र स्वतन्त्रता को अधिकार हुनेछ। यसको अतरिक्ति चाहे कुनै देश स्वतन्त्र होस वा संरक्षति, स्वशासनरहति वा परमिति प्रभुशत्ता भएको होस त्यहाँका व्यक्तित्तिहरूमा राजनैतिक क्षेत्तीय वा अन्तराष्ट्रिय भेदभाव गरनि छैन।

धारा ३

प्रत्येक व्यक्तिलाई व्यक्तिक स्वतन्त्रता र आत्मरक्षाको अधिकार हुनेछ।

धारा ४

बाँधा वा दास बनाइ कसैलाई पनिराखनि छैन। दासत्व र दास दासीको व्यापार प्रत्येक रूपमा नषिध गरिएको छ।

धारा ५

कुनै व्यक्तिलाई पनिशारीरकि यातना दिने छैन अथवा नरिदी अमानुषिकि वा अपमानजनक व्यवहार वा सजाय गरनि छैन।

धारा-६

प्रत्येक व्यक्तिलाई कानूनको द्दष्टमि जहाँसुकै व्यक्तिको रुपमा मान्यता पाउने अधिकार छ ।

धारा-७

सबै व्यक्तित्ति कानूनको द्दष्टमि समान छन् र बनि भेदभाव कानूनको समान संरक्षणको हकदार हुनेछन् । सबैलाई यस घोषणाको उल्लङ्घन गरी गरिएको भेदमान वा त्यस्तो भेदभाव गर्न गरिएको उक्साहट वरिद्ध समान संरक्षणको अधिकार छ ।

धारा ८

संवधानि वा कानुन द्वारा दिइएको मौलिक अधिकारहरू भङ्ग गर्ने कार्यहरूको वरिद्ध योग्य राष्ट्रिय अदालतको प्रभावोत्पादक उपचारको सबैलाई अधिकार हुनेछ।

धारा ९

कसैलाई पनभिनमानी ढाँगले देश नषिकासति वा गरिफ्तार वा नजर बन्द गरनि छैन।

धारा १०

कुनै व्यक्तित्ति उपर लगाइएको फौजदारी आरोपको वरिद्ध नजिको अधिकार दायित्व नरिपन गर्दै स्वतन्त्र र न्याय युक्त अदालतबाट मुत्वाइको हक प्रत्येक व्यक्तिलाइ समान रूपले हुनेछ।

धारा ११

दण्डनीय अपराधको आरोप लागेको प्रत्येक सुबधिहरू दिएको वचाउको सबै आवश्यक सुबधिहरू दिएको खुला अदालतले कानुन अनुसार नजिलाई अपराधी नठहराउन्जेल नजि नरिपराध माननि छ।

कुनै व्यक्तिलि गरे वा नगरेको कुनै काम उक्त समयमा राष्ट्रिय वा अन्तरराष्ट्रिय कानुन अन्तर्गत अपराध मानदिन भने त्यस्तो कामको प्रति कुनै पनिव्यक्तिलाई दोषी ठहराइने छैन कुनै पनिव्यक्तिलाई अपराध गर्दा उक्त समयमा दिन सकनि सजाय भन्दा बढि सजाय दिने छैन।

धारा १२

कुनैपनिव्यक्तिको गोप्यता परिवार, घर वा पत्र व्यवहारको प्रतिभिनमानी हस्तक्षेप गरनि छैन र कसैको सम्मान तथा ख्यातिमाथि चोट पुर्याइने छैन र त्यस्तो हस्तक्षेप वा चोटको वरिद्ध प्रत्येक व्यक्तिलाई कानुनी संरक्षणको अधिकार हुनेछ।

धारा १३

प्रत्येक व्यक्तिलाई प्रत्येक देशको समिना भतिर स्वतन्त्रता पूर्वक वचिरण र बसोबास गर्ने अधिकार हुनेछ।

संयुक्त राष्ट्र सङ्घको उद्देश्य र सद्धिधान्तको वषिरीत कार्यहरू वा अराजनैतिक अपराधहरूको अभयिगको सम्बन्धमा यो अधिकार प्रयोग गर्न सकनि छैन।

धारा-१४

प्रत्येक व्यक्तिलाई यातना र उत्पीडनबाट मुक्त हुन अरु देशमा शरण माग्ने र त्यसको उपभोग गर्ने अधिकार छ ।

अराजर्नेतिक अपराधहरूको वास्तवकि अभयिगको मुद्दामा वा संयुक्त राष्ट्र संघको उद्देश्यहरु र सद्धिधान्तहरु वषिरितका कार्यहरुमा यो अधिकार लागू नहुन सक्छ ।

धारा १५

प्रत्येक व्यक्तिलाई राष्ट्रको नागरकिताको अधिकार छ।

कुनैपनिव्यक्तिलाई मनमानी ढङ्गले नजिको नागरकिता बाट वन्चति गरनि छैन र नागरकिता परवित्तन गर्ने अधिकारलाई इन्कार गरनि छैन।

धारा १६

जातिराष्ट्रियता वा धर्मको भेदभाव बनि वयस्क, स्त्री, पुरुषहरूलाई आपसमा वविह गर्ने र परिवार स्थापना गर्ने अधिकार छ। वविहको वषियमा वैवाहकि जीवनमा तथा वविह वषिछेदमा तनिहिरको समान अधिकार हुनेछ।

वविहको इच्छा राख्ने स्त्री, पुरुषको पूर्ण र स्वतन्त्र सहमतबिाट मात्र वविह हुनेछ।

परिवार समाजको स्वाभावकि र मौलिक सामूहकि एकाई हो र यसलाई समाज र राज्यबाट संरक्षण पाउने अधिकार छ ।

धारा १७

प्रत्येक व्यक्तिलाई एकलै वा अर्सँग मलिर सम्पत्ति राख्ने अधिकार छ।

कुनै व्यक्तिको सम्पातिभिनमानी ढङ्गले अपहरण गरनि छैन।

धारा १८

प्रत्येक व्यक्तिलाई वचिर, मत, धार्मकि स्वतन्त्रताको अधिकार छ। धर्म वा मत बदल्ने स्वतन्त्रता र सार्वजनकि तथा व्यक्तगित रूपमा एकलै वा समूहमा आफ्नो धर्म वा मतलाई शक्तिपा आचरण

धारा-१९

प्रत्येक व्यक्तिलाई बचिर र अभवियुक्त स्वतन्त्रताको अधिकार छ । यस अधिकारमा कुनै हस्तक्षेप बनि आक्ना मतहरु अभवियुक्त गर्ने र कुनै पनविरोध र सीमाहरु बनि सञ्चार माध्यमद्वारा सूचना प्राप्त गर्ने, खोज्ने र प्रसार गर्ने अधिकार समावेश छ ।

धारा-२०

प्रत्येक व्यक्तिलाई शन्तुप्रिण रुपमा भेला हुने तथा संघ संस्था खोल्ने अधिकार छ ।

कसैलाई पनिकुनै संस्थासँग आवद्ध हुन बाध्य गराउन सकिने छैन ।

धारा-२१

प्रत्येक व्यक्तिलाई उसको देशको सरकारमा प्रत्यक्ष वा स्वतन्त्र रुपले चुनएका प्रतनिधिहरु मार्फ बनेको सरकारमा सहभागी हुने अधिकार छ ।

प्रत्येक व्यक्तिलाई उसको देशको र्सार्वजनिक सेवामा प्रवेश र पहुँचको समान अधिकार छ ।

सरकारको शासन गर्ने आधार जनताको इच्छा हुनेछ । यस्तो इच्छा आम तथा समान मतदानद्वारा समय समयमा गरिने नपिपक्ष चुनाव मार्फ अभवियुक्त गरिन्छ र त्यस्तो चुनाव गोप्य मतदान वा त्यस्तै प्रकारको स्वतन्त्र मतदान प्रणालीद्वारा गरिन्छ ।

धारा-२२

समाजको सदस्यको हैसियतमा प्रत्येक व्यक्तिलाई सामाजिक सुरक्षाको अधिकार छ र साथै प्रत्येक व्यक्तिलाई राज्यको राष्ट्रिय प्रयत्न वा अन्तराष्ट्रिय सहयोग मार्फत तथा स्रोत र साधन अनुसार उसको प्रतपिठा र स्वतन्त्र व्यक्तित्व बिकासको लागि अपरहिर्य अर्थकि, सामाजकि र सांस्कृतकि अधिकारहरु उपभोग गर्ने अधिकार छ ।

धारा-२३

प्रत्येक व्यक्तिलाई काम गर्ने, स्वेच्छाले रोजगारी रोज्ने र काम गर्नको लागि उचित र अनुकुल परस्थितिको सुजना र बेरोजगारी वरिद्ध संरक्षण प्राप्त गर्ने अधिकार छ ।

प्रत्येक व्यक्तिलाई बनि भेदभाव समान कार्यको लागि समान पारशिरमकि पाउने अधिकार छ ।

काम गर्ने प्रत्येक व्यक्ती र नजिको परिवारको लागि मानवीय प्रतपिठा अनुरूप जीवकिाको वन्दोबस्तको लागि उचित र अनुकुल पारशिरमकि पाउने र आवश्यक भए सामाजकि संरक्षणद्वारा तथा अन्य उपायहरुद्वारा त्यसमा भरणेको अधिकार हुनेछ ।

प्रत्येक व्यक्तिलाई उसको हति संरक्षणको लागि ट्रडयुनयिन खोल्ने र त्यसमा सम्मलिति हुने अधिकार छ ।

धारा-२४

प्रत्येक व्यक्तिलाई मुतासवि कार्य समय सीमा र वेतन सहतिको आवधकि वदि सहति वशिराम र फुरसतको अधिकार छ ।

धारा २५

प्रत्येक व्यक्तिलाई उसको र उसको परिवारको स्वास्थ्य र कल्याणको लागि खाना, कपडा, घर तथा औपधोपचारका सुविधाहरु र आवश्यकता अनुसारको सामाजकि सेवाहरु सहति स्तरयुक्त जीवन यापन गर्ने अधिकार छ र साथै बेरोजगारी, बरिमी, अस्मर्यता, वधिवा, वृढसकाल वा नजिको नयिन्त्रण बाहरिका अन्य परस्थितिमा साधन अभाव भएमा सुरक्षाको अधिकार छ ।

आमा र शशुहरुलाई वशिष हेरचाह र सहायता प्राप्त गर्ने अधिकार छ । वैवाहकि सम्बन्ध भई वा नभई जन्मेका सबै बालबालकिलाई समान सामाजकि संरक्षण उपभोग गर्ने अधिकार हुनेछ ।

धारा २६

प्रत्येक व्यक्तिलाई शकिपाको अधिकार छ । कमसेकम प्रारम्भकि र आधारभूत शकिपा नशिलुक हुनेछ । प्रारम्भकि शकिपा अनविर्य हुनेछ । प्रवधकि र व्यवसायकि शकिपा सबै सुलभ हुनेछ र उच्च शकिपामा योग्यताको आधारमा सबैको समान पहुँच हुनेछ ।

शकिपा मानव व्यक्तित्वको पूर्ण बकिस र मानवअधिकार तथा मौलकि स्वतन्त्रताको सम्मानको सुदढकिरणतरफनरिदेशति हुनेछ । यसले सबै राष्ट्र, जाति र धार्मकि समूहहरुबीच समझदारी, सहपिणुता र मतिरताको प्रवरद्धन गर्नेछ र संयुक्त राष्ट्र संघको शानत्कियम गर्ने प्रयत्नहरुलाई अघि बढाउने छ ।

आफ्ना सन्ततलाई दडिने शकिपा रोज्ने प्रारभमकि अधिकार आमा बाबुलाई हुनेछ ।

धारा २७

प्रत्येक व्यक्तिलाई समुदायको साँस्कृतकि जीवनमा स्वतन्त्रतापूर्वक भाग लनि, कलाहरुको आनन्द लनि तथा वैज्रानकि प्रगत र यसको फाइदाहरुको बाँडफाँड गर्ने अधिकार छ ।

प्रत्येक व्यक्तिलाई उसले रचना वा सर्जना गरेको कुनै वैज्रानकि, सहतियकि वा कलात्मक कृतकिो परिणामबाट प्राप्त नैतिक र मौतकि लाभहरुको संरक्षण गर्ने अधिकार छ ।

धारा २८

प्रत्येक व्यक्तिलाई यस्तो सामाजकि र अन्तराष्ट्रिय व्यवस्थाको अधिकार छ जसमा यस घोषणामा उल्लेख गरएका अधिकार र स्वतन्त्रताहरु पूर्ण रुपले प्राप्त गर्न सकयिस ।

धारा २९

प्रत्येक व्यक्तिकिो समुदाय प्रतकिर्तव्यकनु छन् र त्यस्तो समाजमा बसेर मात्र उसको स्वतन्त्र र पूर्ण व्यक्तित्व बकिसको संभावना छ ।

आफ्नो अधिकार र स्वतन्त्रताको अभ्यास गर्दा प्रत्येक व्यक्तलि अरुको अधिकार र स्वतन्त्रताको आदर गर्नु पर्नेछ र प्रजातान्त्रकि समाजको नैतिकता, र्सार्वजनकि व्यवस्था, रसवसाधारणको कल्याणको लाना चाहनि उचित आवश्यकताहरु हासलि गर्ने उद्देश्यले कानूनद्वारा नरिधारति सीमा भतिर रहनु पर्ने छ ।

यी अधिकार र स्वतन्त्रताहरु संयुक्त राष्ट्र संघको सदिधान्त र उद्देश्य वपिरीत हुने गरी कुनै पनहिालतमा उपभोग गर्न सकिने छैन ।

धारा ३०

कुनै राष्ट्र, वर्ग वा व्यक्तलि यसमा उल्लेख गरएका अधिकार र स्वतन्त्रताहरुलाई कुठाराघात गर्ने उद्देश्यले वा त्यस्तो कसिमिको गतिविधिमा संलग्न हुन पाउने गरी यस घोषणाको व्याख्या गर्न सकिने छैन ।